

24 ČNOSŤ UMŔTVOVANIA

Úvod³⁹¹

„Bratia, myslíte na všetko, čo je pravdivé, čo je cudné, čo je spravodlivé, čo je mravne čisté, čo je milé a čo má dobrú povest', čo je čnostné a chvályhodné“ (Flp 4,8).

Kristus nás vyzýva slovami svätého Pavla konať to, čo je čnostné. Prečo? Lebo je to chválibné, pravdivé a milé. Katechizmus Katolíckej cirkvi o tom hovorí, že čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale dávať zo seba samého to najlepšie.

„Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými zmyslami smeruje k dobru, ide za ním, volí si ho v konkrétnom konaní“ (KKC 1803).

Konáme čnosti, lebo je to dobrom pre nás i pre Cirkev. Skrze čnosti nastupuje človek na cestu dokonalosti. Nikto nemôže mať všetky čnosti v plnom rozsahu, každý však môže mať niektoré, nakoľko sa snaží o dokonalosť. Cestou dokonalosti putuje k cieľu – dokonalosti, ktorý ako taký je nedosiahnuteľný. Lebo len Boh je dokonalý. Avšak Kristus stavia pred nás túto metu dokonalosti, aby sa naša snaha nevyčerpala pocitom, že sme spravili všetko. Kristove slová znejú proti všetkým, ktorí sa uspokojujú s pocitom, že nemajú čo na sebe zdokonaľovať: „Buďte teda dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48).

Všetci sme na ceste k spásu, ktorá je naším cieľom a ktorú môžeme za Božej pomoci dosiahnuť. Kristus nám dal k tomu návod – evanjeliá. Tie máme realizovať cez osobný duchovný život a to napĺňaním čností. Táto cesta nie je ľahká a vyžaduje si odriekanie. Táto cesta je cestou kríža. Avšak niet svätosti bez odriekania, bez askézy a umŕtšovania. Duchovný život sa rozvíja cestou duchovného boja, askézou, ktorá však vedie k životu v pokoji a radosti blahoslavenstiev (porov. KKC 2018).

24.1 Umŕtšovanie ústami Písma

V Starom zákone čítame o pôste a o jeho význame ako prejave pokánia. Práve proroci boli tými, ktorí oznamovali ľudu Božie tresty i milosť, vyzývali k pokániam a návratu k Bohu. Hovorili o Božom milosrdenstve i „Božom hneve“. Boli výčitkou ľudu, preto mnohí boli prenasledovaní a trpeli. Neskôr sa i tento úkon návratu k Bohu stal čírym formálnym rituálom, preto znova zaznieva hlas

³⁹¹ Porov.: CVOLIGA, J.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

proroka: „Obráťte sa ku mne celým srdcom, pôstom, plačom a nárekom. Roztrhnite si srdcia, nie rúcho“ (*Joel 2,12-13*).

Veľké mesto Ninive sa zas na kázanie Jonášovo zrieklo neresti a vzývalo pôstom a pokáním Boha o zmilovanie. Obliekli sa do vrecoviny a sypali sa popolom. Zriekli sa pohodlia, prepychu, v ktorom žili, aby vykročili na cestu k Bohu (*porov. Jon 3,5-9*).

Ježiš starozákonný pôst a askézu neruší, ale sám sa 40 dní postí. „A keď sa 40 dní a 40 nocí postil, napokon vyhladol“ (*Mt 4,2*).

Úsilie o svätosť si vyžaduje duchovný boj, ktorý je spojený s askézou. V tradícii je často poukázané na tajomný zápas Jakuba s Bohom, aby dosiahol jeho požehnanie (*porov. Gn 32,23-31*).³⁹²

24.2 Podstata umŕtšovania - askézy

Stručná definícia askézy: „Askéza je praktické úsilie o dokonalosť.“³⁹³

Askéza je slovo gréckeho pôvodu – askeo = cvičím, podstatné meno askesis = cvičenie.

Veda, ktorá sa vo všeobecnosti sústavne a vedecky zaoberá spôsobmi a prostriedkami, ktorými môže človek dosiahnuť kresťanskú dokonalosť, je asketika.³⁹⁴

Askéza je teda neustála snaha o dokonalosť. Svätý Pavol hovorí: „Tvrdo zachádzam so svojím telom a podrobujem si ho“ (*IKor 9,27*).

Dnešný človek nerád počúva o umŕtšovaní, sebazáporoch, námahe. Zdajú sa mu kruté a nevhodné do dnešných čias. Sú prekážkou na ceste za príjemnom a pohodlím. Sebazápor a umŕtšovanie pôsobí odstrašujúco a pre mnohých patria tieto praktiky do stredovekých kláštorov. V mysli mnohých aj kresťanov sa neraz vynárajú otázky, či umŕtšovanie nejde proti životu, ktorý je darom od Boha.

24.3 Dôvody vedúce k askéze

a) Nasledovanie Krista

Kristus vzal na seba kríž. My sme bratmi Krista, jeho nasledovníkmi. O čom svedčí aj naše meno kresťan. Sme údmi jeho mystického tela. Ak teda trpel on, musíme trpieť aj my. Sám Kristus nás na to upozorňoval: „Žiak nie je nad učiteľa...“ (*Mt 10,24*).

A svätý Pavol vysvetľuje: „Na vlastnom tele dopĺňam, čo chýba na Kristovom utrpení“ (*Kol 1,24*).

Ale dodáva s nádejou: „... s ním trpíme, aby sme boli s ním aj oslávení“ (*Rim 8,17*). Človek na ceste životom prechádza mnohými prekážkami a ťažkosťami.

³⁹² Porov.: JÁN PAVOL II.: *Vita consecrata*. Trnava : SSV, 1996, čl.38, s. 63.

³⁹³ DACÍKO, J.: *Prameny duchovného života*. Olomouc : Krystal, 1947.

³⁹⁴ Porov.: MÜLLER, L.: *Asketika*. Trnava : Posol Božského Srdca Ježišovho, 1944, s. 9.

Preto utrpenie ako také nie je vzdialené životu, je jeho každodennou realitou. Je potrebné si tu uvedomiť, že samo umŕtvovanie nie je cieľom duchovného života, ale len prostriedkom na ceste k Bohu, ktorý je zavŕšením a dokonalosťou všetkého. Jedine Boh je zavŕšením a dokonalosťou všetkého, cieľom, ku ktorému smerujeme. Všetka nábožnosť, všetky náboženské praktiky končia bez Boha v prázdne. „Tým, že Kristus uskutočnil vykúpenie prostredníctvom utrpenia, dal ľudskému utrpeniu výkupnú hodnotu. Teda každý človek sa môže svojím utrpením zúčastniť na Kristovom vykupiteľskom utrpení.“³⁹⁵

Kristus hovorí : „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme každý deň svoj kríž a nasleduje ma. Lebo kto stratí svoj život pre mňa, zachráni si ho“ (*Lk 9,23-24*). Ježiš nám teda nesľubuje ľahký život na zemi. Práve naopak. Dáva nám návod, ako ho dobrovoľne prijať, a tak zvíťaziť nad ťažkosťami pohľadom do večnosti. „Ak žijete podľa tela, zomriete, ale ak duchom umŕtvujete skutky tela, budete žiť“ (*Rim 8,13*).

Cirkev nás vyzýva k pokániu a umŕtvovaniu, aby nás priviedla k hlbšiemu nasledovaniu Krista jeho slovami: „Zatiahni na hĺbinu“ (*Lk 5,4*). Vyjadrujeme to navonok, ale nie ako formu, ale nech pokánie vyjadrené navonok pramení v hĺbke srdca. Cirkev zdôrazňuje nevyhnutnosť umŕtvovania a keď zo zdravotných alebo pracovných dôvodov oslobodzuje od tejto povinnosti, vyzýva veriacich, aby to nahradili inými skutkami pokánia.³⁹⁶ Cesta k Bohu vedie cez Kalváriu. Je potrebné ísť po nej s Kristom, dať sa ukrižovať s ním, pribiť sa na kríž sústavným umŕtvovaním všetkých sklonov, zmyslov, vôle, rozumu, umrieť tomuto životu, aby sme s ním povstali k novému životu.

Človek miluje Krista ukrižovaného. Miluje ho na vlastnom tele. V pohľade na jeho telo nachádza vzor pre vlastný život a zároveň silu, zvlášť vo chvíľach utrpenia. Veď utrpenie je najlepšou potravou lásky.

Cieľom umŕtvovania je teda oslobodenie sa od naviazanosti sa k stvoreným veciam. Toto vyprázdnenie a sloboda ducha umožňuje Bohu vstúpiť do ľudskej duše a naplniť ho svetlom. Boh miluje slobodu. Boh je Sloboda. Čím viac sa človek oslobodí od pomínutelných vecí, tým sa stáva viac slobodným a Božím.

b) Nesplnený dlh voči Bohu, blíznym a sebe

Začiatkom na ceste dokonalosti je očistenie sa od vín. To sa deje formou spovede. Lútosť a zmierenie nás opäť spája s Bohom, blíznym i so sebou samým. Lútosť ako čnosť pokánia vzbudzuje v nás bolesť nad hriechom. Čnosť umŕtvovania spôsobuje, že nás Boh oslobodzuje od časného trestu, ktorý si máme odpykať za viny, hoci nám ich odpustil.³⁹⁷

„Utrpenie má viesť k obráteniu, teda k znovuzrodeniu dobra v človeku, ktorý v tejto výzve na pokánie môže spoznať Božie milosrdenstvo.“³⁹⁸

³⁹⁵ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Salvifici doloris*. Trnava : SSV, 1998.

³⁹⁶ Porov.: GAZZERA, A.: *V jeho šľapajach*. Rím , 1982.

³⁹⁷ Porov.: GAZZERA, A.: *V jeho šľapajach*. 1982.

³⁹⁸ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Salvifici doloris*. 1998.

Človek má povinnosť neustále pracovať na sebe, na svojom sebazdokonaľovaní. Jeho sklony a vášne ho vedú k hriechom. Ako každá choroba necháva následky, tak aj hriech, ktoré je nutné odstrániť. Ako hovorí svätý Tomáš, umŕtvovanie odstraňuje zbytky hriechu. Proti vášniam bojujeme čnosťami.

Návyky nadobúdame opakovaním tých istých činností. Podobne je to aj s čnosťou. Dokiaľ s určitou ľahkosťou nekonáme určité skutky, nemožno hovoriť o čnosti. K tomu sa musíme dopracovať neustálym zápasom proti návykom.³⁹⁹ Hriech má vždy za následok vzdialenie sa nielen od Boha, ale i od blízkych. Umŕtvovanie má za cieľ naprávať škody aj na duchovných hodnotách bratov.

24.4 Umŕtvovanie ako prejav slobody ducha

„Nech teda hriech nevládne vo vašom smrteľnom tele. Neviete, že komu sa dávate za otrokov a poslúchate ho, ste otrokmi toho, koho poslúchate, či hriech na smrť, alebo poslušnosti pre život“ (*Rim 6,12.16*).

Umŕtvovanie je prostriedkom na odmietnutie všetkého, čo ohrozuje človeka, čo ničí alebo ohrozuje jeho večný život. Umŕtvovanie má pomáhať povznášať dušu k Bohu: Zrieka sa stvorenia, aby sa priblížil k Stvoriteľovi. Sloboda je veľký dar Boží. Je potrebné ju pochopiť ako dar. „Všetko smiem. Ale nie všetko osoží. Ale ja sa ničím nedám zotročiť“ (*1Kor 6,12*).

Umŕtvovanie pripútava bližšie k Bohu a neprotirečí pritom životu v slobode ducha. To je počiatok cesty k dokonalosti. Umŕtvovanie nemožno oddeliť od modlitby. Lebo pravá askéza nemôže byť bez Krista. „Modlitba a askéza sú vzájomne prepojené. Duch sebaovládania nachádza silu v modlitbe. A naopak, modlitba sa utužuje v umŕtvaní, ktoré jej pomáha prejsť kontempláciou.“⁴⁰⁰

„Sebazaprenie vykonané v stave milosti, ako každý iný skutok, je záslužné pre nebeskú odmenu.“⁴⁰¹

Formy askézy sa menia, ale podstata ostáva. Kedysi sa za najdôležitejšie považovalo, vykonať niečo pre Cirkev. Dnes je skôr snaha poukázať na osobnú a duchovnú dokonalosť v každodennom živote pri plnení povinností.

Svätý Ignác upozorňuje, že nestačí klásť odpor, treba prejsť do protiútok. Partikulárne spytovanie svedomia je tou zbraňou proti jednotlivým nerestiam, ktoré treba odstraňovať postupne. Umŕtvovanie je tu prejavom túžby po Bohu. Pôst v kresťanskom chápaní je prípravou na stretnutie sa s Kristom. Život kresťana by mal byť jedným veľkým túžobným očakávaním. Nemyslí sa tým stredoveké trýznenie, ale umŕtvovanie sa v maličkostiach, v pokornom prijímaní každodenných ťažkostí, v každom povolání.⁴⁰²

³⁹⁹ Porov.: GAZZERA, A.: *V jeho šľapajach*. 1982.

⁴⁰⁰ Porov.: GAZZERA, A.: *V jeho šľapajach*. 1982.

⁴⁰¹ MÜLLER, L.: *Asketika*. 1944.

⁴⁰² Porov.: GAZZERA, A.: *V jeho šľapajach*. 1982.

Povolanie máme v konečnom dôsledku len jedno, a to dokonalosť. Svätý Otec Ján Pavol II. v encyklike *Vita consecrata* hovorí: „Všetci sme pozvaní k dokonalosti. Túto výzvu na svätosť možno prijať a rozvíjať len v mlčaní a v adorácii pred tvárou nekonečnej transcendencie Boha. Askéza tým, že pomáha korigovať sklony, je potrebná zvlášť pre zasvätené osoby, aby mohli zachovať vernosť svojmu povolaniu.“⁴⁰³

Záver

Umŕtvovanie nie je pre samé umŕtvovanie, alebo aby ľudia videli naše skutky a chválili nás. Kristus sa veľmi rázne postavil za úprimné prinášanie obiet. Pokrytécké, bez vnútornej námahy, preto, aby ľudia ich videli, sú odpudzujúce. Ježiš to svojim beda prizvukuje všetkým, ktorí by radi zneužili vlastné obety pre vlastnú slávu (*porov. Mt 23,1-10*).

Askéza má vychádzať z hĺbky srdca a my sa máme približovať k Bohu a k človeku. Skutočným cieľom askézy je spoločenstvo s Bohom, priblíženie sa k Bohu. Umŕtvovanie nevedie k sebazničeniu, nie je radosťou z bolesti, ale je pripodobnením bolesti, aj dobrovoľnej pre Krista, ktorý svojim utrpením poukázal na kríž ako na spôsob cesty k nemu.

„Chválime sa súženiami, lebo vieme, že súženie prináša trpezlivosť, trpezlivosť osvedčenú čnosť a čnosť zasa nádej“ (*Rim 5,3-5*).

25 APOŠTOLSKÁ HORLIVOSŤ A EVANJELIZÁCIA

Úvod⁴⁰⁴

„Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu“ (*Mk 16,15*). V dnešnej dobe je evanjelizácia veľmi potrebná a to v rôznych oblastiach, či už pre neveriacich, alebo veriacich, ktorí nepraktizujú svoju vieru. Kňaz v dnešnej dobe musí mať v sebe naozaj čnosť apoštolskej horlivosti a musí nielen kázať vhod či nevhod. Kňazovo miesto je medzi ľuďmi, má učiť a ukázať správny príklad. Nikdy nesmieme ochabovať v dôvere v Božiu pomoc. Boh

⁴⁰³ JÁN PAVOL II.: *Vita consecrata*. Trnava : SSV, 1996, s. 63, čl. 38.

⁴⁰⁴ Porov.: MAJDA, M.: Seminárna práca. 2004.